

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Postboks 325
1502 MOSS
NORWAY

Deres ref
2022/6

Vår ref
21/4184-22

Dato
2. desember 2022

Tilbakemelding på anmodning om avklaring av vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) viser til henvendelse fra Statsforvalteren i Oslo og Viken 25. oktober 2022. I henvendelsen bes det om avklaringer av problemstillinger knyttet til vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere.

Familiemedlem til EØS-borgere

Statsforvalteren viser til omtalen av oppholdsrett for familiemedlem til EØS-borgere i *Veileder for NAV-kontoret ved vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere*. Statsforvalteren påpeker i den forbindelse at en nærmere beskrivelse av oppholdsgrunnlagene etter utlendingsloven §§ 113 og 114 ikke fremgår av veilederen. Statsforvalteren legger derfor til grunn at veilederen må suppleres med retningslinjer fra UDI. AID legger til grunn at dette innspillet primært bør rettes til Arbeids- og velferdsdirektoratet, som ansvarlig for den aktuelle veilederen. Direktoratet anses underrettet ved kopi av dette brevet.

EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør

EØS-borgere som er arbeidstakere i Norge, eller som beholder denne statusen, har etter artikkel 24 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2004/38/EF av 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers rett til å bevege seg og oppholde seg fritt på medlemsstatenes territorium («direktivet»), rett til å bli likebehandlet med norske borgere, deriblant rett på lik tilgang på økonomisk stønad. Etter utlendingsloven § 112 andre ledd bokstav a beholder en EØS-borger sin status som arbeidstaker dersom vedkommende er «midlertidig arbeidsufør som følge av sykdom eller ulykke.»

Postadresse
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo
postmottak@aid.dep.no

Kontoradresse
Akersgata 64
www.aid.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
983 887 457

Avdeling
Velferdspolitisk
avdeling

Saksbehandler
Nicolai Beck
22 24 87 86

Innholdet i vilkåret om midlertidig arbeidsuførhet er ikke nærmere definert i verken direktivet eller rettspraksis fra EU- eller EFTA-domstolen, som vi er kjent med. Vi kan derfor ikke se at det er grunnlag for en absolutt begrensning på varigheten for hvor lenge en EØS-borger kan beholde statusen som arbeidstaker ved midlertidig arbeidsuførhet.

Etter vår vurdering må det dermed i utgangspunktet foretas en konkret vurdering av om arbeidsuførheten er midlertidig. Uførheten kan anses som midlertidig både ved kortere og lengre varighet enn ett år, og det er dermed ingen absolutt maksdato.

Selv om EØS-borgeren mister sin status som arbeidstaker så kan vedkommende oppfylle kravene for opphold på andre grunnlag, for eksempel et opphold på grunnlag av tilstrekkelige midler, se under. Ved vurdering av om EØS-borgeren har fått varig opphold etter utlendingsloven § 115 er det ikke relevant om vedkommende i løpet av femårsperioden har hatt lovlig opphold på ulike grunnlag.

Dersom en EØS-borger er blitt varig arbeidsufør mister vedkommende i utgangspunktet statusen som arbeidstaker. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at vedkommende kan ha oppnådd varig oppholdsrett etter utlendingsloven § 115, selv om vedkommende ikke har oppholdt seg i Norge i fem sammenhengende år. En EØS-borger som er arbeidstaker i Norge får varig opphold dersom vedkommende har oppholdt seg i Norge i mer enn to år og blir varig arbeidsufør, jf. utlendingsloven § 115 andre ledd bokstav b. Hvis uførheten skyldes arbeidsulykke eller yrkessykdom som helt eller delvis gir EØS-borgeren rett til offentlige ytelser, stilles det ingen krav til oppholdets lengde.

EØS-borgeren har opphold på grunnlag av egne midler

En EØS-borger som oppholder seg i Norge på grunnlag av tilstrekkelige midler vil i praksis vanligvis ikke kvalifisere for økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven fordi de skal ha egne midler som er tilstrekkelige til selvforsørgelse. Etter utlendingsloven § 112 første ledd bokstav c, er det krav om at EØS-borgeren «råder over tilstrekkelige midler til å forsørge seg selv» og at vedkommende er «omfattet av en sykeforsikring som dekker alle risikoer under oppholdet». Dersom EØS-borgeren har med seg familiemedlemmer, må de også være dekket av en sykeforsikring og EØS-borgeren må ha midler til å forsørge både seg selv og familiemedlemmene.

Etter direktivet er nivået på «tilstrekkelige midler» ansett å være tilsvarende eller høyere enn inntektstærskelen i de ulike statene for å få innvilget økonomisk stønad. EØS-borgere som oppholder seg i Norge på dette grunnlaget skal derfor ha midler som tilsvarer eller er høyere enn terskelen for økonomisk stønad, og hvis de ikke har det, er i utgangspunktet ikke oppholdet lovlig. Begrunnelsen er blant annet at personer som har opphold etter direktivet ikke skal bli en urimelig byrde for offentlige velferdsordninger.

I disse sakene er det derfor den økonomiske situasjonen til EØS-borgeren som må vurderes, for å slå fast om vedkommende oppfyller kravet om å ha tilstrekkelige midler. I Norge er kravet ansett oppfylt der hvor EØS-borgeren har årlige midler som svarer til folketrygdens

minstepensjon for enslige. Beløpet må imidlertid være høyere dersom EØS-borgeren har familie. Beløp under minstepensjon vil også kunne godtas etter en konkret helhetsvurdering. Det stilles i utgangspunktet ikke noe krav til hvor midlene kommer fra, og hvis EØS-borgeren for eksempel mottar dagpenger eller arbeidsavklaringspenger kan dette oppfylle kravet om «tilstrekkelige midler».

Det er et absolutt krav at EØS-borgeren har sykeforsikring for å kunne ha opphold på grunnlag av tilstrekkelige midler. Dette kravet gjelder frem til vedkommende får varig opphold etter utlendingsloven § 115. Medlemskap i folketrygden vil imidlertid kunne oppfylle kravet om sykeforsikring dersom vedkommende etter en konkret vurdering er blitt medlem. Frem til vedkommende er medlem i folketrygden må EØS-borgeren ha en privat sykeforsikring som dekker alle utgifter i forbindelse med sykdom, inkludert behandling hos lege og eventuell innleggelse på sykehus. Bevis på en slik forsikring må fremlegges.

Lovlig opphold i sosialtjenestelovens forstand

Den siste problemstillingen i Statsforvalterens henvendelse gjelder lovlig opphold i sosialtjenestelovens forstand. Statsforvalteren ber om en tilbakemelding på om det er ment at sosialtjenesteloven legger opp til andre vurderinger av lovlig opphold enn det som fremgår av utlendingsloven og tilhørende retningslinjer. AID viser her til tilbakemeldingen i vårt foreløpige svar av 3. november 2022.

Med hilsen

Vibeke Trålim (e.f.)
avdelingsdirektør

Nicolai Beck
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi

Arbeids- og velferdsdirektoratet

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Postboks 325
1502 MOSS
NORWAY

Deres ref

Vår ref

Dato

21/4184-19

3. november 2022

Foreløpig svar på anmodning om avklaring av vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til henvendelse fra Statsforvalteren i Oslo og Viken 25. oktober 2022.

Departementet er i prosess med å vurdere problemstillingene i henvendelsen. Det vil imidlertid kreve noe tid før vi kan gi Statsforvalteren en nærmere tilbakemelding på henvendelsen. Vi kan ikke anslå et konkret tidspunkt for når en tilbakemelding vil foreligge, men vi har registrert Statsforvalterens opplysning om at det haster å avklare problemstillingene.

Lovlig opphold i sosialtjenestelovens forstand

Den siste problemstillingen i Statsforvalterens henvendelse gjelder lovlig opphold i sosialtjenestelovens forstand. Statsforvalteren ber om en tilbakemelding på om det er ment at sosialtjenesteloven legger opp til andre vurderinger av lovlig opphold enn det som fremgår av utlendingsloven og tilhørende retningslinjer. Vi viser i denne forbindelse til departementets brev til Statsforvalteren av 4. mars 2022. Bakgrunnen for dette brevet var at Statsforvalteren hadde bedt om en presisering av enkelte formuleringer i departementets tilbakemelding av 28. januar 2022.

I brevet av 4. mars 2022 presiserer departementet at NAV-kontorene må gjøre en foreløpig vurdering av om en søker har lovlig opphold, fordi forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i riket fastsetter at personer som ikke har lovlig opphold kun har rett til opplysning, råd og veiledning, jf. forskriften § 4. Det er derfor slik at NAV-kontorets vurdering av lovlig opphold skal gjøres etter forskriftens § 4, jf. sosialtjenesteloven § 2. Vilåårene for

Postadresse
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo
postmottak@aid.dep.no

Kontoradresse
Akersgata 64
www.aid.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
983 887 457

Avdeling
Velferdspolitisk
avdeling

Saksbehandler
Nicolai Beck
22 24 87 86

lovlig opphold for EØS-borgere og deres familiemedlemmer fremgår imidlertid av bestemmelsene i utlendingsloven kapittel 13. NAV-kontoret må følgelig anvende bestemmelsene i utlendingsloven for å kunne avgjøre hvilke rettigheter en søker har etter sosialtjenesteloven.

Med hilsen

Vibeke Trålim (e.f.)
avdelingsdirektør

Nicolai Beck
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep.
0030 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Siri Agathe Hustad-Jørgensen, 22 00 36 96

Ber om avklaring - vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere

I uttalelse av 06.11.21 konkluderte Sivilombudet med at Nav, ved søknader om økonomisk stønad fra utenlandske statsborgere må gjøre en foreløpig vurdering av om søkeren har lovlig opphold i Norge, også i de tilfeller der dette ikke er vurdert av utlendingsmyndighetene. Det må vurderes både om søkeren har opphold av midlertidig karakter og eventuelt varig opphold.

Rundskriv til sosialtjenesteloven og «Veileder for NAV-kontoret ved vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere» (heretter forkortet til veilederen) er blitt oppdatert. Statsforvalteren i Oslo og Viken opplever likevel at det er flere uavklarte spørsmål rundt vurderingene som skal gjøres av om EØS-borgere, og/eller deres familiemedlemmer, har lovlig opphold. Dette gjelder særlig veilederens situasjon 5, EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør, og situasjon 6, EØS-borgeren har opphold på grunnlag av egne midler.

Vi har klagesaker til behandling nå som omfatter disse oppholdsgrunnlagene, og vi får også spørsmål fra Nav-kontorene om disse temaene. Det haster derfor å få en avklaring på spørsmålene.

Familiemedlem til EØS-borger

Når det gjelder videre oppholdsrett for familiemedlem til EØS-borger, er dette kort omtalt i veilederen. Dersom EØS-borgeren dør eller reiser ut av Norge, eller ved en skilsmisse eller opphør av samboerskap, kan familiemedlemmet på visse vilkår bevare oppholdsretten, jf. utlendingsloven §§ 113 og 114. En nærmere beskrivelse av oppholdsgrunnlagene etter utlendingsloven §§ 113 og 114 fremgår ikke. Vi legger derfor til grunn at veilederen må suppleres med retningslinjer fra UDI.

Veilederens situasjon 5 – EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør

I veilederens situasjon 5 fremgår det at en EØS-borger som er midlertidig arbeidsufør beholder arbeidstakerstatus i inntil ett år. Vi rettet en henvendelse til Arbeids- og velferdsdirektoratet i 2019, hvor direktoratet i brev av 05.02.19 presiserte at det å være midlertidig arbeidsufør etter utlendingsloven § 112 verken er definert i lov, forskrift eller rundskriv. Arbeids- og velferdsdirektoratet har falt ned på at vurderingen av dokumentert lovlig opphold i relasjon til sosialtjenesteloven må knyttes til hvor lenge man kan motta sykepengesom følge av midlertidig arbeidsuførhet. Derav grensen på ett år. Vi tok kontakt med UDI på telefon den 19.08.22 og

etterspurte informasjon om deres vurderinger knyttet til midlertidig arbeidsuførhet etter utlendingsloven § 112. UDI opplyste at dette i tillegg til verken å være definert i lov, forskrift eller rundskriv, videre ikke er definert i EU-direktivet. Rettspraksis og dommer i EFTA-domstolen vil kunne gi grunnlag for vurderinger, men her foreligger det ikke konkrete føringer når det gjelder selve varigheten på midlertidig arbeidsuførhet etter § 112. UDI vil derfor ta utgangspunkt i skjønsmessige vurderinger når det gjelder varigheten på midlertidig arbeidsuførhet, her med bakgrunn i at det skal legges til rette for fri bevegelse.

På bakgrunn av dette ber vi om en vurdering av om varigheten på ett år som fremgår av veilederen er i tråd med EU-direktivet. Videre ber vi om en tilbakemelding for grunnlaget til at veilederen legger opp til andre vurderinger enn det som følger av utlendingsloven og UDIs retningslinjer.

Der EØS-borgeren har nådd maksdato for sykepengerettigheter, vil det kunne være snakk om dager eller tilsvarende kort tid før vedkommende går over på en annen ytelse i folketrygden eller går over i arbeid. Skal disse eventuelle dagene være utslagsgivende for vurdering av varig opphold med henstilling til *inntil et år*?

Veilederens situasjon 6 – EØS-borgeren har opphold på grunnlag av egne midler

EØS-borgere kan ha opphold på grunnlag av egne midler. Betingelsen for oppholdsrett på dette grunnlaget er at EØS-borgeren er selvforsørget, og personen har derfor ikke krav på økonomisk stønad. Av utlendingsloven § 112 første ledd bokstav c, fremgår det at EØS-borgeren må være omfattet av en sykeforsikring som dekker alle risikoer under oppholdet. I UDIs retningslinje 2011-37 er sykeforsikring listet opp under punktet 3.4.1 om dokumentasjonskrav. Vi ber om tilbakemelding på hva som defineres som egne midler, eksempelvis om en EØS-borger som er selvhjulpen på dagpenger eller arbeidsavklaringspenger vil ha opphold på grunnlag av egne midler. Videre ber vi om tilbakemelding på følgende spørsmål: Stilles det krav til at EØS-borgeren må ha sykeforsikring dersom han/hun er medlem i folketrygden? Er det et absolutt krav at EØS-borgeren har sykeforsikring for å kunne ha opphold på grunnlag av egne midler? Kreves det at EØS-borgeren leverer dokumentasjon på sykeforsikring ved vurdering av opphold på grunnlag av egne midler?

Lovlig opphold i sosialtjenestelovens forstand

I veilederen står det også at «[f]amiliemedlemmet må dokumentere overfor NAV-kontoret at vilkårene er oppfylt for å kunne anses å fortsatt ha lovlig opphold i Norge i sosialtjenestelovens forstand». Under overskriften «Om varig opphold» står det at «[v]urderingene gjøres etter sosialtjenesteloven, og ikke utlendingsloven». Vi viser her også til departementets uttalelse i brev til Statsforvalteren av 28.01.22:

«Departementets vurdering er at det vil ivareta Sivilombudets syn i saken at Nav-kontoret vurderer om den dokumentasjon som legges frem er tilstrekkelig for å konkludere med at en søker har lovlig opphold. Nav-kontoret må i den forbindelse også undersøke om det er annen relevant dokumentasjon i saken som kan belyse spørsmålet om lovlig opphold. Dette innebærer etter departementets syn likevel ikke at Nav-kontoret av den grunn skal gjøre en fullstendig vurdering av søkerens stilling etter utlendingsregelverket. Departementet oppfatter Sivilombudets uttalelse slik at Nav-kontoret må gjøre en formalkontroll av dokumentasjonen som legges frem, men at det ikke kan forventes at Nav-kontoret for eksempel foretar intervjuer eller annen mer inngående undersøkelse av sakens realiteter.»

På bakgrunn av dette ber vi om en tilbakemelding på om det er ment at sosialtjenesteloven legger opp til andre vurderinger av lovlig opphold enn det som fremgår av utlendingsloven og tilhørende retningslinjer.

Med hilsen

Mari Hagve
avdelingsdirektør
Sosial- og barnevernsavdelingen

Grete Nanna Finstad
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Justis- og beredskapsdepartementet
Arbeids- og velferdsdirektoratet

Postboks 8005 Dep
Postboks 5 St. Olavs plass

0030 OSLO
0130 OSLO